

Conclusion. *Thus, the history of family medicine in the United States can be characterized by alternate reduction and increasing of the authority of family physicians, but after its formal recognition in 1969, this profession has become one of the most important components of the American health care system. Professional training of family doctors in the USA is aimed at the formation of a specialist who is able to consult and treat many patients with a wide range of diseases. Many family physicians in the United States provide obstetric care; usually they also suggest gynaecological and paediatric medical services, while some family doctors devote their time to the work in a particular direction (geriatrics or sports medicine), or are involved in distinct types of procedures and surgery. Thus, they provide health care to all their patients, and in case of necessity resort to narrow specialists.*

To effectively regulate the field of family medicine in the US, there are several organizations of family medicine. They take an active part in approved activities on training, certification and promotion of family doctors. Being formally independent on each other, they work in close cooperation and aim at the fulfilment of their interdependent tasks. In the XXI century, family medicine it became an integral part of the USA health care, expanding its participation in medical education and research. The positive experience of the USA in this area should be comprehensively borrowed by Ukraine.

Key words: *family doctor; medical education; vocational training; medical care; American Academy of family physicians; American Committee on family practice; continuing medical education; postgraduate education.*

*Одержано редакцією 10.03.2016
Прийнято до публікації 14.03.2016*

УДК 371.134:371.125

Гуренко О.І.,
Бердянський державний педагогічний
університет, Україна

КОНЦЕПЦІЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. *Подана авторська концепція полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів базується на розумінні полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів як підсистеми загальної педагогічної системи ВНЗ. Концепція включає організацію та зміст педагогічного процесу, що побудований на партнерських суб'єкт-суб'єктних взаєминах між педагогами і студентами, ґрунтується на принципах гуманізму, культурного діалогу та спрямована на формування особистості майбутнього фахівця, який здатний жити й активно діяти в полікультурному суспільстві.*

Ключові слова: *полікультурна освіта; полікультурне суспільство; концепція; майбутні соціальні педагоги; гуманізм; культурний діалог; методологія; компетентнісний підхід.*

Постановка проблеми. Створення концепції полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів обумовлене необхідністю розроблення теоретичного і методичного забезпечення процесу професійної підготовки фахівців, які конкурентоспроможні на ринку праці, готові до постійного професійного зростання і здатні до активної діяльності в багатокультурному суспільстві.

Історично Україна є багатонаціональною, багатоконфесійною, багатомовною, а відтак багатокультурною державою. Співіснування людей у такому суспільстві має як свої переваги (міжкультурний обмін), так і труднощі (конфлікти на міжетнічному ґрунті, соціальна маргінальність, гендерна нерівність). Однією з передумов зниження міжкультурної напруги в соціумі є підготовка соціальних педагогів до роботи в полікультурному суспільстві. Зміст і методика такої підготовки знаходяться у площині

полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів, яка, на нашу думку, є підсистемою загальної педагогічної системи вищого педагогічного навчального закладу, що включає організацію та зміст педагогічного процесу, побудованого на партнерських суб'єкт-суб'єктних взаєминах між педагогами і студентами, ґрунтується на принципах гуманізму, культурного діалогу, з урахуванням багатокультурності (етнічної, релігійної, мовної, соціальної) професійного середовища і спрямована на формування особистості майбутнього фахівця, який здатний жити й активно діяти в полікультурному суспільстві.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасних соціокультурних умовах склалися наукові передумови дослідження означеної проблеми. Її філософським аспектам присвячені праці В. Андрущенко, Р. Антонюк, В. Бондаря, І. Відт, Л. Губерського, В. Ільїна, С. Клепка, В. Кременя, В. Лутая, М. Михальченка та інших.

Останнім часом активно досліджуються загальні проблеми полікультурної освіти (Д. Бенкс, В. Болгаріна, В. Борисенков, Л. Горбунова, О. Грауман, О. Гукаленко, Г. Дмитрієв, М. Красовицький, С. Нієто, М. Певзнер, О. Плахотнік, В. Подобєд, Л. Садикова, С. Сисоєва, А. Сущенко), зарубіжний досвід запровадження полікультурної освіти (І. Бессарабова, Я. Гулецька, О. Івашко, Ю. Короткова, О. Мілютіна, М. Нагач, В. Погребняк, В. Поліщук, О. Пришляк, Л. Пуховська), різні аспекти полікультурного виховання (В. Бойченко, О. Джуринський, О. Дубасенюк, В. Компанієць, Т. Левченко, І. Лощенова, Г. Назаренко, А. Солодка), навчання в контексті діалогу культур (В. Біблер, А. Гадомський, Ю. Пасов), культурологічна спрямованість змісту освіти у вищій школі (Т. Зюзіна, Т. Іванова, А. Рижанова, О. Шевнюк).

Дидактичні й прикладні аспекти освітньої підготовки майбутнього педагога до міжкультурної взаємодії викладені у працях Т. Атрощенко, Н. Галькової, В. Сафонові. Загальнопедагогічні основи полікультурної освіти студентів вивчені Н. Агафонові, Л. Галузою, О. Говердовською, Н. Іванові, Ю. Плеханові. Особливості полікультурної підготовки майбутніх педагогів розглянуті в наукових розвідках Ю. Агранат, К. Баханова, А. Брагіної, Л. Гайсіної, Л. Воротняк, Л. Гончаренко, Л. Чередниченко, Н. Якси.

На основі аналізу праць, які присвячені компетентнісному підходу до полікультурної освіти (Р. Агадулін, К. Баханов, І. Васютенкова, Т. Гур'янова, Т. Ковальова, Л. Перетяга, І. Шолудченко, Н. Якса), встановлено, що її освітнім орієнтиром і результатом є полікультурна компетентність. Більшість дослідників розглядає її феномен як складне багатоконпонентне особистісне утворення, результат полікультурної освіти і невід'ємний компонент професійної компетентності майбутнього педагога.

Проте в сучасній педагогічній літературі бракує праць, що присвячені дослідженню сутності, структури і методики формування полікультурної компетентності майбутніх соціальних педагогів. Загалом нині вивчені різні аспекти професійної підготовки соціальних педагогів: теоретичні й методичні основи (О. Безпалько, П. Гусак, М. Євтух, Л. Міщик), досвід професійної підготовки соціальних педагогів у європейських країнах (В. Поліщук, Ю. Поліщук), підготовка до соціально-правової діяльності (І. Ковчина), організація освітньо-дозвілєвої діяльності учнівської молоді (С. Пашенко), робота з громадськими і молодіжними організаціями (О. Лісовець), деонтологічна підготовка (М. Васильєва), особливості особистісного розвитку майбутнього соціального педагога (Р. Вайнола), формування професійних комунікативних якостей (О. Гура). Проте питання специфіки діяльності соціального педагога в полікультурному середовищі та система дидактичної підготовки майбутнього соціального педагога до здійснення такої діяльності в цих дослідженнях розкриті лише частково.

Мета статті полягає в розкритті концепції полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів.

Методи дослідження. Для реалізації мети використовувалися такі теоретичні методи: аналіз, узагальнення, систематизація інформаційних ресурсів філософської,

етнопсихологічної, соціально-педагогічної та науково-методичної літератури, що дозволили визначити понятійний апарат дослідження, схарактеризувати погляди науковців на досліджувану проблему, визначити сутність і результат полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів; метод класифікації застосовувався для групування за визначеними критеріями методів навчання в контексті полікультурної освіти і професійних полікультурно зорієнтованих ситуацій.

Виклад основного матеріалу. Розвиток полікультурної освіти зумовлений не тільки історичними і соціокультурними передумовами, а й ґрунтується на традиціях української й зарубіжної філософії, педагогіки і психології. Теоретичною основою полікультурної освіти є концепції культурної антропології (М. Херсковіц), у якій представлений загальний історико-культурний процес розвитку суспільства у вигляді суми різноспрямованих культур, що розвиваються; психологічної антропології, що описує взаємодію особистості та культури, дії, думки, почуття індивідів в умовах культурного середовища (Р. Бенедикт, К. Дюбуа, К. Клакхон, Р. Лінтон, М. Мід, Дж. Хонігман); теорії психології нації (Л. Леві-Брюль, К. Ушинський), міжетнічного сприйняття, концепція ролі етнічної ідентичності індивіда в міжетнічній взаємодії, ідеї гуманістичної психології, концепція мультимодальної нації; концепції управління культурним розмаїттям: транскультуралізму (М. Кастельс, І. Мальковська, О. Орлова, К. Розлогов, Н. Яценко) та культурного плюралізму (Е. Баталов, В. Єршов, А. Кребер, Ф. Нортроп, В. Подобед).

Методологічні основи полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів базуються на інтеграції методологічних підходів: на рівні загальнофілософської методології – культурологічного, аксіологічного; на рівні загальнонаукової методології – акультураційного, діалогового, соціально-психологічного, феноменологічного; на рівні конкретно-наукової методології – системного, компетентнісного, особистісно зорієнтованого, освітньо-просторового, трансдисциплінарного, ситуативного.

Так, з погляду системного підходу полікультурна освіта є підсистемою, що відображає педагогічний процес і знаходиться під впливом та у взаємозв'язку з полікультурним освітнім простором вищого педагогічного навчального закладу. Запровадження компетентнісного підходу дозволяє визначити мету і зміст (знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості) полікультурної освіти майбутнього соціального педагога зі сформованою полікультурною компетентністю. Освітньо-просторовий підхід сприяє накопиченню й рефлексуванню студентом власного індивідуального досвіду життєдіяльності в полікультурному середовищі на мега-, мезо- та мікрорівнях і побудові індивідуальних освітніх траєкторій. Особистісно зорієнтований підхід дозволяє, по-перше, створити у вищій школі умови для самореалізації майбутніх соціальних педагогів як студентів із сформованою життєвою та полікультурною компетентністю, по-друге, – побудувати педагогічний процес з урахуванням полікультурності студентського середовища (етнічного, мовного, релігійного, гендерного); трансдисциплінарного – визначенню ресурсів дисциплін навчального плану для спеціальної підготовки майбутніх соціальних педагогів до діяльності в умовах полікультурності; ситуативного – дозволяє їм «зануритися» у певну професійну ситуацію з розв'язання полікультурних проблем клієнта або соціуму, де вони можуть знаходити практичне застосування своїх знань, умінь, навичок, цінностей, досвіду згідно з функціями соціально-педагогічної діяльності.

Полікультурна освіта майбутніх соціальних педагогів є складовою їхньої професійної підготовки, що спрямовується на формування полікультурної компетентності. Полікультурну компетентність майбутніх соціальних педагогів розуміємо як інтегративну якість особистості майбутнього фахівця, що включає систему відповідних знань, умінь, навичок, інтересів, потреб, мотивів, цінностей, психічних властивостей, досвіду дотримання соціальних норм і правил поведінки,

необхідних для буденного життя й професійної діяльності в сучасному багатокультурному суспільстві, й відображається в комплексі здатностей, які вможливають ефективно розв'язання завдань професійної соціально-педагогічної діяльності на основі позитивної взаємодії з представниками різних культур [4, с. 185].

Полікультурна компетентність майбутніх соціальних педагогів є результатом полікультурної освіти, її орієнтиром, а відтак, і метою. Мета полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів визначає специфіку всіх її елементів, збагачує її зміст і робить ціннісно значущим її результат. Специфіка мети такої освіти включає особливу взаємодію, взаємовплив педагога і студента: з одного боку, це мета діяльності педагога – підвищити самостійність майбутніх соціальних педагогів, їхню конкурентоздатність, професіоналізм, допомогти конкретній особистості в її полікультурній взаємодії в соціумі; з іншого боку, – це мета, що стоїть перед студентом, тобто активно долучитися до професійної діяльності, опанувати відповідні знання, уміння, навички й досвід, свідомо розвивати в собі такі позитивні якості особистості, як цілеспрямованість, працьовитість, організованість, ініціатива, сила волі, дисциплінованість, акуратність, активність, творчий підхід до справи, самостійність мислення. Підкреслимо, що суб'єкти професійної підготовки прагнуть не тільки включитися в навчальний процес, а й організувати міжкультурну взаємодію. Останнє позитивно впливає на професійне становлення майбутнього фахівця.

Завдання полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів полягають у формуванні позитивної мотивації до роботи з різними гетерогенними групами та організаціями, ціннісних орієнтацій студентів у полікультурному середовищі, системи знань і вмінь здійснення професійної діяльності в полікультурному суспільстві відповідно до функціональних обов'язків, а також створенні сприятливих умов для здобуття досвіду дотримання соціальних норм і правил поведінки, що необхідні для буденного життя й професійної діяльності в сучасному багатокультурному суспільстві.

Ядром концепції полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів є органічний узаємозв'язок мети, завдань, змісту, методів, форм і засобів полікультурної освіти, а також залежність результату полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів від ефективності обраного інструментарію.

Понятійний апарат концепції визначає її термінологічне поле в контексті полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів і представлений поняттями, що характеризують: 1) характер стосунків і взаємодії всіх суб'єктів педагогічного процесу; 2) контингент клієнтів, до роботи з якими передбачається підготовка майбутніх соціальних педагогів; 3) сутність роботи, що вимагає відповідної підготовки; 4) методичний інструментарій полікультурної підготовки майбутніх соціальних педагогів; 5) результат підготовки – сформованість полікультурної компетентності майбутніх соціальних педагогів, що дозволить ефективно розв'язувати завдання професійної соціально-педагогічної діяльності в багатокультурному суспільстві.

На характер перебігу процесу полікультурної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищому педагогічному навчальному закладі суттєво впливає характер стосунків і взаємодії всіх суб'єктів педагогічного процесу (студентів, викладачів, представників соціокультурних інститутів). При цьому однією з важливих вимог, що висуваються до стосунків між учасниками освітнього процесу, є гармонізація педагогічної взаємодії на основі поетапного узгодження дій усіх суб'єктів процесу формування полікультурної компетентності майбутніх соціальних педагогів у межах навчальної та позанавчальної діяльності [2, с. 41–53].

Узаємодія педагога і студентів, які спілкуються між собою, входить до складної системи взаємодії в освітньому процесі вищого педагогічного навчального закладу, який реалізується всередині педагогічної системи. Навчальна взаємодія виявляється в

співпраці, що спрямована на досягнення загального результату діяльності й спілкування на основі гармонізації системно-функціональних моделей суб'єктів цього процесу. Гармонізація педагогічної взаємодії, у нашому уявленні, – це досягнення погоджених дій учасників єдиного освітнього процесу.

У межах полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів у вищому педагогічному навчальному закладі важливу роль у становленні їхньої полікультурної компетентності відіграють представники соціокультурних інститутів, які є також суб'єктами педагогічного процесу в ВНЗ (у межах практик, позанавчальної культурно-дозвілєвої діяльності студентів). Під час перебування в соціокультурних закладах майбутні соціальні педагоги мають можливість познайомитися з майбутніми клієнтами, на роботу з якими спрямована їхня полікультурна підготовка. На нашу думку, контингент таких клієнтів можуть складати сім'ї національних спільнот, мігрантів (іммігрантів, трудових мігрантів, репатріантів), біженців, переселенців (зокрема вимушених переселенців із тимчасово окупованої території України), вихованці – члени багатокультурного колективу – різних видів навчальних закладів (дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних), представники іноетнічного населення – члени територіальної громади.

Сутність роботи, на яку спрямована підготовка майбутніх соціальних педагогів із погляду полікультурної освіти, полягає в такому: психолого-педагогічній підтримці дітей і молодих людей із сімей національних спільнот, мігрантів, біженців, переселенців, їх соціально-педагогічному патронажі; соціальному супроводі таких сімей; створенні умов для ознайомлення представників національних спільнот з етнокультурними традиціями, державною й національною символікою українців, державним законодавством України; здійсненні соціально-педагогічної роботи щодо попередження ксенофобії, етнофобії серед дітей і молодих людей, вихованні в них етнічної толерантності; здійсненні полікультурної просвіти населення в межах територіальної громади. Соціальний педагог здійснює професійну діяльність у полікультурному суспільстві згідно з функціями.

Знання контингенту клієнтів, їхніх вікових, психологічних особливостей і сутності роботи, на яку спрямована підготовка майбутніх соціальних педагогів, визначають зміст їхньої полікультурної освіти, відбір і структурування якого здійснюється за допомогою трансдисциплінарного підходу та з урахуванням вимог компетентнісної парадигми навчання у вищому педагогічному навчальному закладі [1; 4].

Полікультурна освіта майбутніх соціальних педагогів у вищому педагогічному навчальному закладі реалізується в межах цілісної системи організаційних методів і форм, сукупність яких створює єдиний дидактичний комплекс, функціонування якого підпорядковане об'єктивним психолого-педагогічним закономірностям педагогічного процесу. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності в багатокультурному суспільстві здійснюється за допомогою застосування методів навчання в контексті полікультурної освіти, що містить такі групи методів: інформаційно-ілюстративні (лекція, ілюстрація, відеометод), продуктивно-практичні (вправа, практична робота, ділова гра, диспут, дискусія, метод проектів, крос-культурне моделювання, міжкультурний тренінг, розв'язання професійних полікультурно зорієнтованих ситуацій), науково-пошукові (написання курсових і дипломних робіт, етнографічне дослідження), контрольно-рефлексивні (індивідуальне і фронтальне опитування, залік, іспит, контроль за допомогою комп'ютера, самоаналіз і самооцінювання) [4, с. 242].

Виходячи з того, що навчання в межах полікультурної освіти є ефективним за умови занурення майбутніх соціальних педагогів у певну професійну ситуацію з розв'язання полікультурних проблем клієнта або соціуму, де вони можуть знаходити практичне застосування своїх знань, умінь, навичок, цінностей, досвіду згідно з функціями соціально-педагогічної діяльності, домінуючим методом навчання з погляду

полікультурної освіти є розв'язання професійних полікультурно зорієнтованих ситуацій (дослідження полікультурних явищ, проектування і прогнозування явищ у полікультурному суспільстві, організаційно-технологічних ситуацій полікультурного спрямування, ситуацій управління й контролю явищ у полікультурному суспільстві). Кожна професійна полікультурно зорієнтована ситуація має комплексний характер, оскільки сприяє формуванню низки складних полікультурних умінь (здатностей) майбутнього соціального педагога, які у своїй сукупності складають полікультурну компетентність [4, с. 237–242].

Професійні полікультурно зорієнтовані ситуації застосувалися під час вивчення нормативних дисциплін і дисциплін за вільним вибором ВНЗ, які мають ресурс для підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи в багатокультурному суспільстві, та спеціально розробленого курсу «Соціально-педагогічна робота в полікультурному суспільстві». За допомогою інструментів (критеріїв і показників) можна визначити проміжні та кінцевий результати полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів – рівень сформованості їхньої полікультурної компетентності – і повернутися на вихідну позицію для перегляду методичного аспекту роботи. Тож критеріями сформованості полікультурної компетентності майбутніх соціальних педагогів є: мотиваційно-ціннісний, особистісний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий, комунікативний і рефлексивний [4, с. 192–195].

Повнота й широта виявлення пропонованих вище критеріїв і показників будуть ключем до визначення рівнів сформованості полікультурної компетентності майбутнього соціального педагога, а саме: високого, оптимального, стандартного і початкового. Рівні сформованості полікультурної компетентності взаємозалежні і матимуть проміжні позиції. Водночас йдеться про те, що кожен попередній рівень є, умовно кажучи, пропедевтичним відносно наступного, більш високого.

Висновки. Положення розробленої нами концепції характеризують систему полікультурної освіти майбутніх соціальних педагогів як: сукупність цільового, суб'єкт-суб'єктного, змістового, організаційного, технологічного і результативного компонентів; складову їхньої професійної підготовки, що спрямовується на формування полікультурної компетентності та передбачає засвоєння культурно-освітніх цінностей інших культур на основі знання культури своєї групи, виховання взаємного толерантного ставлення (зокрема українців і представників інших національних спільнот), формування комплексу здатностей ефективно виконувати завдання професійної соціально-педагогічної діяльності на основі позитивної взаємодії з представниками різних культур.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>
2. Бондаревская Е. В. Концепция личностно-ориентированного образования и целостная педагогическая теория / Е. В. Бондаревская // Школа духовности. – 1999. – № 5. – С. 41–53.
3. Глузман О. В. Базові компетентності : їхня сутність та значення у життєвому успіху особистості / О. В. Глузман // Гуманітарні науки. – 2009. – № 1. – С. 7–14.
4. Гуренко О. І. Полікультурна освіта майбутніх соціальних педагогів : теоретико-методичний аспект : монографія / О. І. Гуренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2014. – 588 с.
5. Дмитриев Г. Д. Многокультурное образование / Г. Д. Дмитриев. – М. : Народное образование, 1999. – 208 с.
6. Донець З. Ф. Осучаснення змісту культурознавчих дисциплін у вищій школі в контексті міжнародних культуроохоронних конвенцій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / З. Ф. Донець. – К., 2004. – 20 с.
7. Зязюн І. А. Гуманістична парадигма в освіті / І. А. Зязюн // Вища освіта в Україні : реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К. : Знання, 1996. – С. 8–12.
8. Иванова Т. В. Культурологическая подготовка будущего учителя : монография / Т. В. Иванова. – К. : ЦВП, 2005. – 282 с.

9. Ким Д. В. Ситуационный подход как метод научного познания / Д. В. Ким // Российская юридическая наука : состояние, проблемы, перспективы : [матер. всеросс. науч.-практ. конф., посвященной 45-летию юридического образования на Алтае]; [под ред. В. Я. Музюкина, Е. С. Аничкина]. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2009. – С. 30–34.
10. Ковальчук О. С. Полікультурний підхід у сучасній шкільній освіті Росії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / О. С. Ковальчук. – К., 2004. – 20 с.

References

1. Beh, I. D. Competence approach in modern education. Retrieved from <http://www.ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html> (in Ukr.)
2. Bondarevskaya, E. V. (1999). The concept of student-centered education and holistic educational theory. *Shkola duhovnosti (School of spirituality)*, 5, 41–53 (in Russ.)
3. Gluzman, O. V. (2009). Basic competence : their nature and significance in the life success of a person. *Gumanitarni nauki (Humanistic sciences)*, 1, 7–14 (in Ukr.)
4. Gurenko, O. I. (2014). Multicultural education of future social pedagogues : theoretical-methodological aspect : monograph. Berdyans'k: Publisher Tkachuk O.V. (in Ukr.)
5. Dmitriev, G. D. (1999). Multicultural education. Moscow: Folk education (in Russ.)
6. Donezh, Z. F. (2004). Modernizing the content of knowledge and work culture of disciplines in higher education in the context of international culture of security conventions: abstract of dissertation of PhD: 13.00.04 «Theory and methodology of professional education». Kyiv (in Ukr.)
7. Zyzun, I. A. (1996). The humanistic paradigm in education. *Vizha osvita v Ukraini: realyi, tendencyi, perspektivi rozvitku (Higher education in Ukraine: realities, tendencies, prospects of development)*. Kyiv: Znannya (in Ukr.)
8. Ivanova, T. V. (2005). Cultural training of future teachers: monograph. Kyiv (in Russ.)
9. Kim, D. V. (2009). Situational approach as a method of scientific cognition. Russian legal science : current state, problems, prospects. Barnaul: Publishing of the Altai University (in Russ.)
10. Koval'chuk, O. S. (2004). The multicultural approach in modern school education in Russia: abstract of dissertation of PhD: 13.00.01 « General pedagogy and history of pedagogy». Kyiv (in Ukr.)

Abstract. Gurenko O. I. The concept of polycultural education of future social workers.

Introduction. In the article the author's concept of polycultural education of future social workers, based on understanding of polycultural education of future social workers as a subsystem of the overall educational system of higher educational institution is given, which includes the organization and content of the educational process built on partnership subject-subject relationship between teachers and students, is based on the principles of humanism and cultural dialogue, considering polyculturalism (ethnic, religious, linguistic, social, etc.) of professional environment and is aimed at the formation of future professional personality, able to live and to act in a polycultural society, and is also aimed at the formation of future professional, able to live and to act in a polycultural society.

The **purpose** of the article is to develop the concept of polycultural education of future social workers.

Results. To realize the goal the following theoretical methods were used: analysis, synthesis, systematization of information resources of philosophical, ethno-psychological, socio-pedagogical and methodological literature that allowed to define the conceptual apparatus of the research and characterize the views of scientists on the problem under study, determine the nature and result of polycultural education of future social teachers; the classification method was used for grouping the teaching methods after the set criteria in the context of polycultural education and polycultural oriented situations.

Originality. Described the methodological foundations of multicultural education of future social pedagogues, in particular culturological, axiological, culturally, dialogue, socio-psychological, phenomenological, systemic, competence-based, personal-oriented, educational, spatial, TRANS-disciplinary, situational. It is shown that the multicultural education of future social teachers is an integral part of their training and the result of multicultural education, resulting multicultural competence. Polycultural competence of future social teachers is presented as an integrative quality of personality of a future specialist.

The conceptual apparatus of the concept determines its terminological field in the context of multicultural education of future social pedagogues and presented concepts that characterize: 1) the nature of the relationship and interaction of all subjects of pedagogical process; 2) the number of clients, the work with which it is assumed the training of future social teachers; 3) the nature of the

work that requires appropriate training; 4) methodological tools of multicultural training of future social teachers; 5) result of training – the formation of polycultural competence of future social teachers that will effectively solve the tasks of professional social-pedagogical work in a multicultural society. Criteria of formation of polycultural competence of future social teachers (motivation, value, personality, cognitive, active-behavioural, communicative and reflexive) allow you to allocate high, optimal, standard and elementary levels.

Conclusion. The provisions of our concept characterize the system of multicultural education of future social pedagogues as: a set of target, subject-subject, content, organizational, technological and effective components; component of training, directed on formation of multicultural competence and involves the assimilation of cultural and educational values of other cultures on the basis of knowledge of the culture of their group of mutual tolerance (in particular Ukrainians and representatives of other national communities), the formation of the complex ability to effectively perform tasks of professional social-pedagogical activity on the basis of positive interaction with representatives of different cultures.

Key words: polycultural education; concept; future social workers; multicultural society; humanism; cultural dialogue; methodology; competence-based approach.

Одержано редакцією 16.03.2016
Прийнято до публікації 21.03.2016

УДК [378.147:004]:371.13

Давидова Т. М.,
головний спеціаліст відділу ВНЗ, науки та
кадрової роботи Управління освіти і науки
Чернігівської обласної державної адміністрації,
Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ РОЗВИТКУ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація. Розкрито поняття «компетентність учителів», «здоров'язбережувальна компетентність учителів», «розвиток здоров'язбережувальної компетентності», «методичний супровід». Надано характеристику здоров'язбережувальної компетентності вчителів та її компонентів. Схарактеризовано організаційну діяльність керівництва загальноосвітнього навчального закладу в системі методичної роботи навчального закладу щодо здоров'язбережувальної компетентності вчителів. Визначено роль методичної роботи в розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителів.

Ключові слова: загальноосвітній навчальний заклад; компетентність учителів; здоров'язбережувальна компетентність учителів; компоненти; розвиток здоров'язбережувальної компетентності; методичний супровід; методична робота; освіта.

Постановка проблеми. Вирішення стратегічних завдань, що стоять перед сучасною національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, відбувається шляхом реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Вона визначає «стратегічні напрями та основні пріоритети, завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти» [1], а також зазначає, що одним із актуальних стратегічних напрямів сьогодення є формування безпечного освітнього середовища, реалізація якого можлива завдяки інтегрованим зусиллям органів управління освітою всіх рівнів і науково-методичних служб.